

R. A. DE MELKER, *Ziekenhuispatiënt-huisarts-huisgezin*. Een exploratief inventariserend onderzoek. 234 bl. Dekker & Van de Vegt, Nijmegen 1973. Prijs: ingen. f 27,50.

In dit oorspronkelijk als proefschrift verschenen boek worden onderzoeken over de volgende vraagstellingen beschreven. Wat verwacht de ziekenhuispatiënt van zijn huisarts? Hoe vaak bezoekt de huisarts zijn ziekenhuispatiënten? Welke zijn de motieven van huisartsen om patiënten in het ziekenhuis al of niet te bezoeken? Zijn deze motieven dezelfde als die van de patiënt? Hoe beoordeelt de huisarts de informatie en communicatie met de specialist over de ziekenhuispatiënt? Hoe beoordelen de specialisten de ziekenhuisbezoeken van huisartsen? Wat verwachten zij ervan? Tenslotte wordt een onderzoek in de eigen praktijk beschreven over het bezoeken van de ziekenhuispatiënten gedurende een geheel jaar. Wat speelt zich tijdens of naar aanleiding van deze bezoeken verder af?

Daar nog maar zo weinig onderzoek is gedaan naar wat patiënten verwachten, is vooral het eerste deel van het be-

schreven onderzoek buitengewoon belangrijk. Ziekenhuispatiënten bleken veel van hun huisarts te verwachten, maar helaas bleek ook dat feitelijk van deze verwachtingen niet veel uitkwam. Huisartsen kwamen veel minder vaak of nooit op bezoek en met een heel ander verwachtingsspatroon dan de patiënten zelf. Het laatste deel van het onderzoek bracht aan het licht welke grote ook economische belangen met het regelmatig bezoeken van patiënten gemoeid zijn.

Vele huisartsen zullen zich na lezing van dit boek kunnen afvragen of zij in hun werk wel de juiste prioriteiten stellen. Het boek kan worden aangeraden aan alle huisartsen, ziekenhuisspecialisten en hoofdverpleegsters. Het is te hopen dat stafbesturen, ziekenhuisdirecties en plaatselijke besturen van artsorganisaties zich beraden op deze onderzoekresultaten en op verbetering in de relatie ziekenhuiswereld eerste echelon.

J. D. MULDER

REFERATEN

Dermatologie

Behandeling van maligne huidtumoren met ureum

EVANGELOS D. DANOPOULOS en IPHEGENIA E. DANOPOULOU (1974) behandelden maligne huidtumoren bij 112 patiënten met ureum. Zij kwamen tot deze behandeling nadat zij een gunstige werking van oraal toegediend ureum op carcinoma hepatis hadden waargenomen. In het tijdschriftnummer waarin hun verslag van de behandeling van huidgezwollen verscheen, gaven zij een samenvatting van hun ervaringen bij kanker van de lever in een „Letter to the editor”.

Hun methode voor de huidtumoren bestond aanvankelijk uit het twee keer per week, na anesthesie met procaine of xylocaïne, sub- en intracutaan inspuiten van 2-6 ml van een oplossing van 10 pct ureum en 0,9 pct keukenzout op twee of drie plaatsen in de omgeving van de tumor. Nadat in de loop van twee jaar in het kankerinstituut St. Savvas te Athene 57 patiënten op deze wijze waren behandeld, werd een enigszins gewijzigde methode ingevoerd. Daarbij gaf men op dezelfde wijze de inspuitingen, maar werd bovendien, onder verband, ureumpoeder op de tumor gebracht; niet ulcererende tumoren werden eerst gecuretteerd. Op deze wijze werden 55 patiënten behandeld. Van de 112 patiënten hadden 77 een basaalcellencarcinoom, 32 een spinocellulair carcinoom en 3 een maligne melanoom. Soms verdween de tumor na twee tot vier injecties, maar meestal waren daarvoor van 12 tot 16 behandelingen nodig. Nadat bij histologisch onderzoek van biopten geen maligne afwijkingen meer werden gevonden, gaf men nog vier of vijf inspuitingen. Spinocellulaire carcinomen reageerden in het algemeen iets sneller dan basocellulaire; het gemiddelde aantal behandelingen was 11 (spreiding 2-24) bij de eerste en 14 (3-27) bij de tweede groep. Van de 77 patiënten met basocellulaire carcinomen werd bij 38 genezing en bij 24 belangrijke verbetering bereikt, terwijl 15 niet of nauwelijks reageerden. Van de 32 patiënten

met spinocellulaire carcinomen genazen er 26, 2 verbeterden en 4 waren refractair. Van de drie patiënten met melanomen genas er één; één verbeterde en één reageerde niet. Nogal wat verbeterde lijdens aan basocellulaire carcinomen braken ontijdig de behandeling af. De auteurs menen dat bij hen door voortzetting van de behandeling veelal volkomen genezing bereikt had kunnen worden. Door de verbeterde gevallen bij de genezingen op te tellen, komen zij voor de oorspronkelijke methode tot 73 pct en voor de gewijzigde methode tot 91 pct succesvolle behandelingen voor alle tumortypes samen.

Bij multipele, oppervlakkige basaalcellen-carcinomen en bij multipele keratomata senilia actinica werden goede resultaten bereikt met uitsluitend toepassing van een ureumzalf (ureum 50, eucerine 25, aqua 25). Aan alle genezen patiënten werd deze zalf voorgeschreven om er minstens een jaar de plaats van de tumor mee te behandelen.

De auteurs noemen als voordeel van hun methode boven de gebruikelijke chirurgische of radiologische behandeling dat ze overal toegepast kan worden doordat geen bijzonder instrumentarium nodig is. Voor Nederlandse toestanden lijkt dat voordeel niet op te wegen tegen het bezwaar van de betrekkelijk lange duur der behandeling. De schrijvers wijzen er ook op dat bij hun methode geen of vrijwel geen litteken achterblijft en de omgeving niet beschadigd wordt, zodat ze bijzonder geschikt is als lokalisatie zowel de chirurgische als de radiologische behandeling bemoeilijkt, bv. aan de oogleden of de oorschelpen. De uitkomsten zijn zodanig dat men met belangstelling naar verdere ervaringen uitziet. Referent zal wel niet de enige zijn die, althans bij spinocellulaire carcinomen en melanomen, voor het afkrabben van de tumor zou terugschrikken.

Literatuur: DANOPOULOS, E. D. en I. E. DANOPOULOU (1974) *Lancet* I, 115.

J. R. PRAKKEN